

Nr 10.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändring i villkoren för statsbidrag till vissa skeppsdockor; given Stockholms slott den 10 december 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 december 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

Den 20 december 1929 har Kungl. Maj:t — i samband med beslut samma dag rörande förlängning tillsvidare av giltighetstiden för gällande reglemente och taxa för en var av följande dockor, nämligen skeppsdockorna å Beckholmen i Stockholm, Aktiebolaget Lindholmen—Motalas torrdocka å Lindholmen i Göteborg, Aktiebolaget Göteborgs skeppsdockors flytdocka i Göteborg och Malmö stads torrdockor i Malmö — bemyndigat kommerskollegium att verkställa utredning rörande ändrade reglementsbestämmelser för ifrågavarande dockanläggningar med särskilt beaktande av möjligheterna för en avveckling av nuvarande ordning med periodvis skeende fastställelse av taxor för deras begagnande eller ock, därest en dylik avveckling ej befunnas lämpligen kunna genomföras, för en övergång till ett system med taxeav-

gifter, vilka uttryckligen angåves vara maximavgifter. Sedan kommerskollegium inkommit med ett den 12 juni 1937 dagtecknat utlåtande jämte förslag i ämnet, får jag underställa frågan Kungl. Maj:ts prövning.

Till bestridande av kostnaderna för anläggning eller utvidgning av förenämnda dockor hava statsbidrag beviljats, beträffande skeppsdockorna å Beckholmen och Malmö stads torrdockor av Kungl. Maj:t från handels- och sjöfartsfonden samt beträffande de båda övriga av riksdagen. För samtliga dockor gälla vissa med statsbidragen förbundna villkor, bland annat att taxor för dockornas begagnande skola fastställas av Kungl. Maj:t och att viss förmånsrätt skall tillkomma kronans fartyg.

I fråga om de av riksdagen beviljade bidragen må erinras följande.

Riksdagen anvisade år 1898 (skr. nr 76, punkt 23) efter därom framlagd proposition (nr 69) för år 1899 ett belopp av 137,000 kronor att användas för utvidgande av den Lindholmens Verkstads aktiebolag, numera Aktiebolaget Lindholmen—Motala, tillhöriga skeppsdockan å Lindholmen under villkor, att åt flottans fartyg medgåves förmånsrätt till dockans begagnande framför enskilda även i det fall, att dessa blivit tidigare anmälda, så snart det allmännas behov sådant krävde, att avgiften för intagning i dockan av kronans fartyg skulle utgå enligt en av Kungl. Maj:t fastställd taxa, samt att bolaget lämnade sådan säkerhet, som av Kungl. Maj:t kunde godkännas, för att nyssnämnda företrädesrätt jämväl för framtiden bleve gällande. Enligt ett den 17 september 1898 mellan marinförvaltningen och Lindholmens Verkstads aktiebolag avslutat kontrakt angående arbetets utförande åligger det bolaget att till marinförvaltningen avlämna förbindelse, däri bolaget dels medgiver Kungl. Maj:t och kronan rätt att få dess fartyg, då så påfordras, intagna i dockan framför enskildas fartyg, även i det fall att dessa senare blivit tidigare anmälda, mot avgift ej högre än den, som för enskildas fartyg erlägges enligt taxa, som av Kungl. Maj:t fastställs, dels ock åtager sig att för framtiden vidmakthålla dockan. Bolaget har vidare tillförbundits att lämna viss säkerhet för, bland annat, att även i händelse av dockans övergång till annan ägare eller innehavare kronans företrädesrätt till dess begagnande skulle fortfara. Allt sedan första taxan och reglementet fastställdes har däri funnits intagen föreskrift om, att taxan skulle tillämpas å såväl kronans som andra fartyg.

1914 års senare riksdag (skr. nr 7, punkt 13) beviljade i anledning av förslag av Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln (punkt 12) till understöd för byggande i Göteborg av en flytdocka, numera tillhörig Aktiebolaget Göteborgs Skeppsdockor och av detta bolag sedan länge utarrenderad till Aktiebolaget Götaverken, ett belopp av 500,000 kronor att disponeras mot villkor, bland andra, att avgifterna för dockans begagnande skulle utgå enligt av Kungl. Maj:t fastställd taxa, att kronans fartyg skulle äga företrädesrätt till dockans begagnande framför enskildas fartyg, även i det fall att dessa blivit tidigare anmälda, dock att kronans fartyg icke skulle hava sådan rätt framför anmäld haverist eller annat enskilt fartyg, som vore i trängande behov

av att intagas i dockan, därest ej kronans fartyg ävenledes vore haverist, att för kronans fartyg avgiftsfrihet varje år skulle äga rum intill ett belopp, motsvarande tre procent av det beviljade statsanslaget, att kronan beträffande dess fartyg, vilka vore av för stora dimensioner för att kunna intagas i annan i Göteborg befintlig docka, skulle äga rätt att själv eller genom annan verkstad, som vederbörande myndighet bestämde, utföra reparationsarbeten i dockan, därvid kronan eller den verkstad, som utförde arbetet, vore skyldig att kontant ersätta arrendatorns av dockan kostnader för dockans arrendering inklusive assurans, underhåll och avlöning till fasta dockpersonalen under den tid, dockan för dylik genom kronan eller annan enskild verkstad utförd reparation vore upptagen, efter avdrag av den enligt fastställd taxa utgående avgiften för dockan under samma tid, vilken avgift skulle avgå å det belopp, för vilket kronan ägde rätt att disponera dockan, att, om vid bestämmandet av storleken av det ersättningsbelopp, kronan eller annan enskild verkstad sålunda skulle betala till arrendatorn, och vid vars beräknande hänsyn endast skulle tagas till de dagar av året, som dockan varit i bruk för dockning av fartyg, enighet ej kunde uppnås, tvisten skulle hänskjutas till avgörande av skiljemän i enlighet med lagen om skiljemän den 28 oktober 1887, samt att Göteborgs stad förbunde sig att, i händelse det då bildade dockaktiebolaget skulle upplösas, svara för uppfyllandet av de till statens förmån föreskrivna villkoren för understödets åtnjutande.

Frågan om avveckling av Kungl. Maj:ts befattning med fastställande av taxor för här ifrågavarande skeppsdockor har varit under övervägande jämväl före Kungl. Maj:ts omförmälda uppdrag till kommerskollegium. Sålunda hemställde *Sveriges varvsindustrieförening* i yttrande den 28 september 1927 i anledning av då föreliggande förslag till fastställelse av reglementen och taxor för dockorna, att alla tariffbestämmelser måtte utgå ur reglementena för de statsunderstödda dockorna och framhöll därvid, bland annat, följande:

Uppenbart vore, att en docktaxa, under de förhållanden, som rådde, aldrig kunde bliva annat än en ren maximitaxa. Möjligheten att förmå en fartygsägare att anlita en viss docka vore ju helt beroende på denna dockas konkurrensmöjligheter i affärshänseende. Offererade de med de statsunderstödda dockorna direkt konkurrerande privata svenska eller utländska dockorna tariffer lägre än de nämnda statsunderstödda dockornas, måste dessa senare givetvis omedelbart följa med nedåt i prisen. De tariffsiffror, som upptoges i docktaxorna, finge därför mycket ringa direkt tillämplighet och hade egentligen endast betydelse i den mån, att de uppåt avgränsade dockägarnes möjligheter till förtjänster, en sak vilken knappast vore av den vikt, att den borde kunna motivera intagandet i reglementena av de omhandlade tarifferna med därav följande besvär i fråga om övervakning av tillämpningen etc. för såväl myndigheter som dockägare.

De fall, då man kunde debitera en högre docktariff än de i reglementena befintliga, vore givetvis mycket få. Men om en sådan möjlighet, exempelvis vid något utländskt fartygs dockning härstädes förelåge, förstode föreningen ej, vilket intresse staten kunde hava att hindra ägaren av en statsunderstödd docka att begagna sig av denna möjlighet, när ägarne av bredvidliggande

privata dockor ej hade något sådant hinder sig förelagt. Varje restriktion i reglementet, varje begränsning av tariffen bleve en tyngd för de statsunderstödda dockorna, vilken staten pålade, medan den rätta formen vore, att staten i stället sökte bereda de dockor, av vilka staten hade direkt eller indirekt intresse, all möjlig lättnad.

I utlåtande i ärendet den 12 november 1927 anförde *kommerskollegium*, bland annat:

Vad varvsindustriföreningen anført funne kollegium visserligen värt ett visst beaktande. På grund av den uppfattning, som tidigare gjorts gällande, och då på senare tid några nya skäl icke syntes hava tillkommit, som skulle kunna föranleda ett eftergivande av Kungl. Maj:ts befogenhet att till efterrättelse fastställa reglementen och taxor för nu ifrågavarande dockor, ansåge sig kollegium emellertid icke kunna för närvarande förorda särskilda åtgärder i anledning av föreningens nyssnämnda förslag. Kollegium funne sig dock äga anledning att i detta sammanhang såsom sin mening uttala, att de av Kungl. Maj:t fastställda taxorna borde förutsättas innefatta bestämmelser om den högsta avgift, som i varje särskilt fall finge uttagas, d. v. s. utgöra maximitaxor.

Efter det kommerskollegium sedermera erhållit omförmälda utredningsuppdrag, beredde kollegium Sveriges varvsindustriförening tillfälle att till kollegium inkomma med av utredning åtföljt förslag i ämnet.

Till svar härå avgav *Sveriges varvsindustriförening* den 3 oktober 1930 yttrande och anförde därvid, under erinran om innehållet i sitt förut omnämnda yttrande den 28 september 1927, bland annat, följande:

Vad förut sagts angående själva tarifferna gällde fullt ut och i lika mån de övriga reglementsbestämmelser angående ordningen i dockan etc., som för närvarande funnes intagna i taxorna.

Återstode bestämmelserna i de nuvarande docktaxorna angående de rättigheter, vilka kronans fartyg ägde såsom konsekvens av statsbidraget. Dessa villkor vore en gång för alla fastställda för varje särskild docka, varför det borde vara tillfyllest med en bestämmelse upptagande dessa villkor utfärdad i anslagsform att uppsättas vid respektive dockor till upplysning för docktrafikanterna. Dylika bestämmelsers intagande i särskild taxa, avsedd att revideras efter vissa tidsperioder, vore däremot alldeles onödigt.

Det torde vidare ej förgätas, att dockorna vore blott ett av de många redskap och maskinerier, som komme till användning vid reparation eller översyn av ett fartyg, och torrsättningskostnaden utgjorde över huvud taget långt ifrån den största posten ifråga om det normala fartygsunderhåll, där dockningsproceduren inginge som del.

Enbart torrsättning av fartyg förekomme i mycket få fall, i allmänhet endast då det gällde besiktning för försäljning. I de ojämförligt flesta fall förekomme samtidigt även andra arbeten. Förfrågningar och uppgörelser om fartygets torrsättning inkluderade enligt all internationell praxis så gott som alltid även skrapning och målning av fartygsbotten.

Kontrollen över att dockningstarifferna efterlevdes vore således ganska omöjlig att utföra, och det funnes ingen anledning, varför denna enstaka post, som hette dockning, skulle särskilt taxebindas genom statsmakternas ingripande, så länge detta ej kunde ske beträffande övriga på totalkostnaden än mer influerande poster.

Varvsindustriföreningen hade ingen anledning frångå sin i skrivelsen den

28 september 1927 framförda mening rörande obehövligheten av de hittillsvarande docktaxornas fortvaro. Det enda motiv, som kunde tänkas tala för deras bibehållande såsom maximitariffer — faran för uppskörtning — hade ingen bärighet. Konkurrensen från de privata dockorna, svenska och utländska, vore härvidlag en den säkraste och obevekligaste regulator.

Föreningen slutar sitt yttrande med en hemställan, att nu ifrågavarande docktaxor måtte helt slopas, varigenom såväl statsmakterna som dockägarna befriades från det alldeles onödiga bestyr, som medföljde utredningar och yttranden vid slutet av de för docktaxornas giltighet i varje särskilt fall fastställda, dittills mycket korta tidsperioderna.

I sitt utlåtande den 12 juni 1937 har *kommerskollegium* — med överlämnande av förslag till reglementen för ifrågavarande dockor — ånyo framhållit, att de av Kungl. Maj:t fastställda taxorna i själva verket vore och endast kunde vara att betrakta såsom innefattande maximitariffer. Det hade nämligen visat sig nödvändigt att tillämpa en prissättning, som anslutit sig till den allmänna marknadens, och då taxorna i regel, enligt företedda räkenskapsammandrag, legat över den allmänna marknadens prissättning, framginge härav att om de fastställda taxesatserna överhuvud haft något prisreglerande inflytande, detta snarare varit i prisförhöjande än i prissänkande riktning. Kollegium anför vidare:

Även om en dylik verkan av statens reglerande ingripande på förevarande område icke kunde direkt påvisas, låge det dock i sakens natur, att det icke kunde vara ett allmänt intresse att bibehålla en reglering, som, utan att kunna påvisas verka i egentlig mening prisreglerande, ens kunde befaras påverka prissättningen i höjande riktning. Skulle på grund av en inträffande omkostnadsstegring eller eljest de fastställda maximitarifferna komma att mera väsentligt understiga den allmänna marknadens, torde det under mera normala förhållanden icke heller ligga i det allmännas intresse att därigenom tvinga de statsunderstödda dockorna och dithörande varv att tillämpa taxesatser, som mer eller mindre avveke från den eljest gängse prissättningen på området och icke stode i riktigt förhållande till de med dock- och varvsrörelsen förbundna omkostnaderna. Taxebindning genom det allmännas mellankomst torde vara motiverad allenast såsom garanti mot uppskörtning eller oskäligen prissättning under krisartade förhållanden och syntes kollegium kunna och böra i princip inskränkas till dylika tillfällen.

Det torde alltså icke vara lämpligt eller eljest tillrådligt, att staten helt frånhände sig uppsiktsrätten över de statsunderstödda dockornas prispolitik. Om, såsom kollegium efter nu verkställd undersökning ville för sin del förorda, Kungl. Maj:t från viss tidpunkt upphävde gällande taxebestämmelser, i vad dessa avsåge själva taxesatserna, ansåge kollegium det lämpligt, att därvid uttryckligt förbehåll gjordes för framtida återupptagande vid behov av dylika taxesatsers fixerande.

I de överlämnade reglementsförslagen har i enlighet med vad sålunda anförts icke intagits något förslag till taxesatser utan i taxehänseende endast upptagits vissa allmänt hållna föreskrifter, däribland att kronans fartyg icke må i något fall avfordras högre avgift än som vid samma tid och under lika förhållanden debiteras enskilt fartyg.

Kollegium hemställer, att Kungl. Maj:t måtte till efterrättelse tillsvidare

fastställa reglementen för ifrågavarande skeppsdockor i överensstämmelse med berörda förslag.

Marinförvaltningen, som den 15 oktober 1937 avgivit utlåtande i ärendet, har icke haft något att i sak erinra mot vad kommerskollegium föreslagit.

*Departements-
chefen.*

Det vid beviljandet av statsbidragen till nu ifrågavarande dockor fästade villkoret om Kungl. Maj:ts fastställelse av taxor för dockornas begagnande har uppenbarligen tillkommit för att hindra att dockningsavgifterna sättas för höga. Av den förebragta utredningen framgår emellertid att en maximering av taxesatserna under normala förhållanden knappast har någon betydelse i detta hänseende. Däremot kan den tänkas hindra vederbörande dockägare att vid en omkastning i konjunkturerna tillämpa avgifter, som stå i rimlig proportion till de med rörelsen förenade omkostnaderna. Jag ansluter mig därför till kommerskollegii förslag, att de statsunderstödda dockorna i allmänhet lämnas frihet att själva bestämma sina taxesatser. Med hänsyn till vad kollegium anfört angående önskvärdheten av att staten under vissa omständigheter likväl äger möjlighet att öva inflytande å prissättningen, synes Kungl. Maj:t emellertid böra förbehållas rätt att ingripa i taxereglerande syfte, om förhållandena framdeles skulle giva anledning därtill. Likaledes förutsätter jag att, i enlighet med kollegii förslag, allmänt hållna taxeföreskrifter, såsom exempelvis stadgande därom att kronans fartyg ej må i taxehänseende behandlas sämre än enskildas, alltjämt böra meddelas.

Taxornas fastställande av Kungl. Maj:t utgör beträffande dockorna i Göteborg ett villkor, som vid statsbidragens beviljande uppställts av riksdagen, och kan ifrågavarande villkor sålunda beträffande dessa dockor icke eftergivas utan riksdagens medverkan. Innan förevarande ärende slutligen avgöres, torde därför riksdagens mening böra inhämtas.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att tillsvidare eftergiva det av riksdagen vid beviljande av anslag till Aktiebolaget Lindholmen—Motalas torrdocka å Lindholmen i Göteborg samt Aktiebolaget Göteborgs skeppsdockors flytdocka i Göteborg fästade villkoret om Kungl. Maj:ts fastställelse av taxor för dockornas begagnande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Vid protokollet:

Nils Sehlberg.